

РОЗВИТОК ЗВІТНОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЙ ПО УПРАВЛІННЮ АКТИВАМИ

*М. С. Пашкевич, д. е. н., професор, НТУ «Дніпровська політехніка»,
pashkevych.m.s@nmu.one,*

*О. В. Усатенко, д. е. н., професор, НТУ «Дніпровська політехніка»,
usatenko.o.v@nmu.one*

У статті розглядаються тенденції та напрями розвитку звітності, джерела прийняття управлінських рішень інституційних інвесторів, зокрема, компаній по управлінню активами, діяльність яких пов'язана з високим ризиком. Визначено, що в силу специфіки бухгалтерського обліку як науки, тенденції розвитку звітності є динамічним явищем. Виокремлено дві домінуючі тенденції розвитку звітності, а саме: ті, що мають локальний характер (знаходяться під впливом національних обмежень) і ті, що мають глобальний характер (відображають міжнародні напрями розвитку обліку і звітності у світі). Показано, що ці тенденції суперечать одна одній, що ускладнює партнерську діяльність національних та закордонних компаній по управлінню активами внаслідок незрозумілої та не ідентичної звітності.

Виокремлено основну тенденцію розвитку звітності як елемента обліково-аналітичного забезпечення діяльності компаній по управлінню активами, яка дозволяє сформувати алгоритм удосконалення практики складання різних видів звітності для подолання існуючих протиріч між національною та міжнародною звітністю. Основна тенденція розвитку звітності полягає у необхідності завоювання довіри користувачів звітності через надання якісної та достовірної інформації, що дозволяє прогнозувати майбутнє у сфері ризикового інвестування. Показано, що дана тенденція є пріоритетною для України, оскільки пов'язана з вирішенням наявних економічних проблем, а саме: з покращенням інвестиційного клімату та підвищенням конкурентоспроможності інноваційних підприємств.

Визначено перспективний вектор подальшого розвитку бухгалтерської звітності, який спрямовано на відмову від національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та запровадження для складання фінансової звітності для всіх без виключення підприємств міжнародних стандартів звітності. З метою удосконалення розвитку звітності, запропонована класифікація звітності компаній по управлінню активами (КУА), яка є оптимально адаптованою до потреб управління і задовольняє інформаційні запити різних груп її користувачів завдяки уніфікованому складу обліково-звітної інформації, а також відповідає специфіці, стратегії та основним цілям діяльності КУА щодо ефективного функціонування та забезпечення інтересів інвесторів фондів, що знаходяться в управлінні КУА.

Ключові слова: звітність, достовірна інформація, інвестори, компанія по управлінню активами, вектор розвитку звітності, класифікація звітності, міжнародні стандарти звітності, користувачі звітності, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, обліково-звітна інформація.

Постановка проблеми. В сучасних умовах постійного загострення конкуренції, коли діяльність інституційних інвесторів пов'язана з високим ризиком, звітність набуває ролі основного джерела інформації щодо прийняття управлінських рішень,

пов'язаних з розвитком бізнесу, інвестиційними рішеннями. Інформація, яку надає звітність, дозволяє впливати на рух інвестицій, на залучення додаткових інвестицій від зовнішніх суб'єктів. На мікроекономічному рівні звітність дозволяє суб'єктам

господарювання ефективно прогнозувати напрямки розвитку та їх можливий ризик, аналізувати стосунки із своїми контрагентами. На макрорівні звітність являє собою інформаційне джерело загального розвитку регіону, держави чи окремої галузі. Тому вона має відповідати сучасним завданням управління і задовольняти певним вимогам.

Однак, існуючі тенденції розвитку звітності компаній по управлінню активами, що мають локальний характер, тобто знаходяться під впливом національних стандартів бухгалтерського обліку, та тенденції розвитку, що мають глобальний характер, відображаючи міжнародні напрямки розвитку обліку і звітності у світі, нерідко вступають між собою у протиріччя, що ускладнює партнерську діяльність національних та закордонних компаній по управлінню активами внаслідок незрозумілої та не ідентичної звітності. Внаслідок цього у закордонних компаній виникають питання до національних компаній щодо якості та достовірності даних звітності, що у свою чергу, збільшує час та витрати, а іноді унеможливує реалізацію спільних угод. Таким чином, у національному контексті виникає необхідність визначення та обґрунтування напряму розвитку національної звітності для компаній по управлінню активами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку звітності досліджували і розглядали у своїх наукових працях С. Ф. Голов [1], М. А. Вахрушина [2], М. В. Корягін [3], К. В. Безверхий [4], С. Ф. Легенчук [5], Л. Б. Трофимова [6], Н. З. Яцишин [7], А. О. Касич і Я. Ю. Яковенко [8] та інші.

Для вирішення окресленої у даній статті проблеми розвитку звітності як елементу обліково-аналітичного забезпечення діяльності компаній по управлінню активами, зазначені автори обґрунтували загальні принципи складання національними компаніями фінансової звітності згідно з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, визначили аудиторські ризики перевірки такої звітності, запропонували методики обліку та аналізу окремих статей фінансової звітності. Однак, існуючий науковий доробок вчених складає фундаментальну основу для вирішення проблеми розвитку звітності

національних компаній згідно з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку взагалі, але не відображає специфічні характеристики та потреби саме компаній з управління активами. Наприклад, компанії з управління активами мають специфічну структуру та цілі щодо функціонування, особливий склад стейкхолдерів та користувачів інформації про їх діяльність, які мають свої інтереси, що, у свою чергу, повинні бути задоволені через інформативну звітність. Тому структура звітності компаній з управління активами потребує удосконалення у напрямі вирішення базового завдання з обґрунтування класифікації звітності з урахуванням інформаційних запитів різних груп зацікавлених осіб, інтересів інвесторів фондів, що знаходяться у складі компанії, принципу уніфікації обліково-аналітичної інформації та стратегічних цілей компанії з управління активами.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є визначити основну тенденцію розвитку звітності та обґрунтувати систему класифікації звітності, адже класифікація надає можливість усвідомити різні підходи до формування, подання і використання обліково-аналітичної інформації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Звітність складається з взаємопов'язаних та узагальнених облікових записів, які не тільки надають можливість дослідити діяльність суб'єкта господарювання, а також надають можливість проведення аналізу використання ресурсів та отримання фінансових результатів за певний період. Звітність є основним засобом комунікації, кінцевим продуктом бухгалтерського обліку, спрямованим на задоволення потреб внутрішніх та зовнішніх користувачів облікової інформації.

Розвиток системи звітності є постійним прогресивним процесом, який постійно удосконалюється під впливом таких чинників, як економічні умови, політичні умови, потреби користувачів, технологічне забезпечення, організаційне забезпечення збору облікових даних.

М. В. Корягін та П. О. Куцик відмічають, що досліджуючи розвиток бухгалтерської звітності з моменту її виникнення, можна прослідкувати не лише розвиток теорії і

методології бухгалтерського обліку, як окремого економічного інституту, але в цілому зробити висновок про розвиток суспільних соціально-економічних відносин та еволюцію фірми, як окремої інституційної одиниці [9, с.64]. Розвиток бухгалтерської звітності також ілюструє формування світових і локальних товарних та фінансових ринків, відображає економічний порядок, сформований на рівні окремих країн або інших територіальних утворень.

Наукові дослідження вітчизняних та іноземних вчених дозволили виявити, що становлення звітності відбувалося протягом значного періоду – декількох століть. Існуюча розбіжність підходів вчених до виділення етапів розвитку звітності впливає з неоднорідності ознак, які вчені брали за основу.

Аналізуючи розвиток звітності, перш за все, необхідно з'ясувати основний напрям розвитку, який є одним з видів наукових знань, що дозволяє не тільки позначити окремі шляхи розвитку звітності, а також сформулювати алгоритм удосконалення практики складання різних видів звітності на основі зазначених тенденцій. Розрізняють тенденції розвитку звітності, що мають локальний характер, тобто знаходяться під впливом національних обмежень, та тенденції розвитку, що мають глобальний характер, відображаючи міжнародні напрямки розвитку обліку і звітності у світі. У силу специфіки бухгалтерського обліку як науки його тенденції розвитку та тенденції розвитку звітності є динамічним явищем, оскільки перебувають в стані постійних змін. Деякі тенденції розвитку з часом втрачають актуальність. Тому, розглядаючи тенденції розвитку звітності з метою удосконалення методики її складання та аналізу, необхідно розглядати лише ті, що є сьогодні актуальними в сучасних економічних умовах. Роберт Х. Герц виділив такі основні тенденції розвитку звітності у світі:

– зміщення акцентів на забезпечення своєчасності складання звітності, що поступово стає серйозною проблемою для компаній, оскільки обсяги інформації, що підлягають збору та обробці, продовжують збільшуватися;

– зростання обсягів змістовного контенту, що пов'язано з появою нових стандартів бухгалтерського обліку, а також нових вимог регулятора, зокрема, рух в сторону збільшення у складі звітності ключових індикаторів діяльності та інформаційних показників, включаючи інформацію про екологічні і соціальні наслідки діяльності компаній;

– зростання рівня регулюючого тиску на процес складання звітності, що проявляється в збільшенні вимог щодо дотримання стандартів, правил, норм і пов'язано із поширенням фінансової кризи [10].

С. Ф. Легенчук, розглядаючи світові тенденції розвитку бухгалтерського обліку в умовах постіндустріальної економіки, виділив наступні тенденції розвитку звітності:

– необхідність надання інформації перспективного і прогнозного характеру;

– надання не фінансової інформації про основні чинники, що генерують вартість для підприємства;

– надання не фінансової інформації про об'єкти постіндустріальної економіки (людський капітал, інноваційна діяльність, торгові марки і бренди);

– надання фінансової та не фінансової інформації про екологічну та соціальну діяльність підприємства;

– орієнтація в наданні бухгалтерської звітності не на конкретну групу користувачів, а створення «загально користувачької» орієнтації бухгалтерської звітності. Такі тенденції показують існуючі недосліджені сфери діяльності суб'єктів господарювання, інформація про які недостатньо представлена у затверджених діючих формах звітності підприємств, що особливо актуалізується в умовах постіндустріальної економіки [11, с. 61–62].

О. В. Рожнова вважає, що бухгалтерський облік стоїть на порозі революційних змін і можливо через 20–30 років стане зовсім не схожий на існуючий. І виділяє три основні проблеми, вирішення яких визначить тенденції розвитку:

1. Довіра. Зниження довіри користувачів фінансової звітності;

2. Майбутнє. Недостатньо прогнозний характер звітних даних при потребах користувачів бачити в звітності інформацію, здат-

ну створювати прогноз, необхідний для прийняття вірних рішень;

3. Достовірність. Неможливість відображення реального стану підприємства та результатів його діяльності обліковими методами при наявності потреби з боку користувачів на максимально достовірну інформаційну картину [12, с.2].

Вирішення таких проблем визначає одну з основних тенденцій розвитку звітності, яка полягає у необхідності завоювання довіри користувачів звітності через надання користувачам якісної та достовірної інформації, що дозволить прогнозувати майбутнє, з метою запобігання негативних явищ, особливо у сфері ризикового інвестування. Така тенденція є для нашої країни пріоритетною, оскільки безпосередньо пов'язана з вирішенням наявних економічних проблем, а саме з покращенням інвестиційного клімату та підвищенням конкурентоспроможності інноваційних підприємств.

Новітня тенденція розвитку звітності – це розвиток інтегрованої звітності, яка є новим інструментом, що в найближчій перспективі забезпечить ефективну взаємодію компаній з фінансовими ринками та широким колом зацікавлених сторін. В своїх працях С. Адамс та Р. Сімнетт відмічають, що «...інтегрована звітність є новою парадигмою звітності, яка є цілісною, стратегічною, адаптивною, суттєвою і актуальною до різних часових вимірів» [13, с.292]. Однак, інтегровану звітність не слід розглядати як новий феномен, що не має свого теоретико-методичного фундаменту. Вона тісно взаємопов'язана із фінансовою та не фінансовою звітністю, хоч і розвивається на основі використання власних принципів і методології побудови. Виникнення інтегрованої звітності є результатом еволюції облікової системи в напрямі забезпечення зростаючих вимог користувачів та покращання прозорості і релевантності облікової інформації. На відміну від інших форм звітності, порядок складання яких регулюється нормативно, інтегрована звітність виникла внаслідок поступового накопичення досвіду корпоративного звітування під впливом вимог ринку. Вже зараз цей інструмент може стати ефективним засобом для кращого розуміння компаніями власної бізнес-стратегії і чинни-

ків, що створюють цінність. Інтегрована звітність забезпечує користувачів як фінансовою, так і не фінансовою інформацією про стратегію компанії, її досягнення, стилі управління (з економічної і соціальної точок зору), роблячи акцент на взаємозв'язках між цими аспектами. Компанії необхідно дати пояснення до своєї бізнес-стратегії і до того, як досягається створення вартості в короткостроковому, середньостроковому і довгостроковому періодах. Стандартної форми інтегрованого звіту не існує, проте Міжнародний комітет з інтегрованої звітності (IIRC) сформулював базові принципи, якими слід керуватися при його складанні:

- 1) стратегічна спрямованість;
- 2) орієнтація на майбутнє;
- 3) структурованість і чіткість інформації;
- 4) адаптація до змін і врахування інтересів зацікавлених сторін;
- 5) стислість, надійність та істотність [14].

На думку представника Global Reporting Initiative (GRI) Т. Лессидренска «інтегрований звіт – це, насамперед, стратегічний аналіз. Тобто практично управлінська звітність – це платформа для управління компанією» [15, с.98]. Користувачами інтегрованої звітності будуть всі, хто цікавиться стратегією і досягненнями компанії. Але це зовсім не означає, що така звітність надаватиме вичерпну інформацію всім зацікавленим сторонам, хоч вона і спрямована на демонстрацію зв'язків між стратегією компанії, фінансовими діями та соціальним, економічним і природним оточенням, в якому вона діє. Посилюючи ці зв'язки, інтегрована звітність може допомогти господарюючим суб'єктам приймати більш ефективні управлінські рішення, а інвесторам і зацікавленим сторонам – краще розуміти діяльність компанії.

Одна з сучасних національних тенденцій розвитку звітності стосується порядку подання звітності, її форми, переліку показників, що до них включаються. Ці елементи є одними із найбільш змінюваних елементів сучасної української звітності. Бажання якомога краще вдосконалити звітність, зробити її більш оперативнішою, детальнішою і якіснішою, інколи призводило до того, що

фактичні відображення змін не встигали за змінами, які впроваджувались нормативними актами та не могли застосовуватися на практиці з моменту їх опублікування в офіційних виданнях.

Запорукою успішного розвитку і функціонування системи звітності є її обґрунтована класифікація, яка надає можливість усвідомити різні підходи до формування, подання і використання звітності.

Сьогоднішній стан нормативного і методичного забезпечення підготовки звітності показує наявність неузгодженості підходів до її класифікації. Так, згідно статті 3 пункту 2 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», підприємства складають крім фінансової, податкової, статистичну та інші види звітності. Але визначення дається лише фінансовій звітності, яка являє собою бухгалтерську звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 надає визначення фінансовій та бухгалтерській звітності, де визначення бухгалтерської звітності співпадає з метою фінансової звітності. Визначення статистичної звітності, яку згідно Закону України «Про державну статистику», подають усі юридичні особи та особи, які займаються підприємницькою діяльністю, не надається жодним нормативним документом. Джерелом інформації для статистичної звітності є дані фінансового обліку, тобто фінансовий облік є інформаційною базою для статистичної звітності, так само, як і для фінансової, але між ними існують суттєві відмінності через мету. Статистична звітність основною метою має спостереження за загальними процесами виробництва з позиції не окремого підприємства, а макрорівня, тому що статистика розглядає підприємство не як окрему господарську одиницю, а як складову галузей економіки. Метою складання фінансової звітності, відповідно до НП(С)БО 1, є надання користувачам для прийняття ними рішень повної, правдивої, неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів підприємства.

Спільним для обох видів звітності є те, що статистична звітність містить інформацію про ті самі виробничі процеси, що і фінансова, хоч з різним ступенем їх деталізації. Для формування показників, як у статистичній, так і у фінансовій звітності, застосовують єдиний методичний підхід до визначення показників, а також застосовують зіставні показники. Податкова звітність є частиною зовнішньої звітності, що відображає інформацію про доходи і витрати, фінансові результати суб'єкта господарювання та розрахунок сум податку, що підлягають до сплати в бюджет. Поняття такої звітності часто використовується у нормативних актах, але визначення міститься тільки у Наказі Державної податкової адміністрації «Про подання електронної податкової звітності». Отже, податкова звітність – це документи, які відповідно до законодавства подаються платниками податків до органів ДФСУ і на підставі яких здійснюється нарахування або сплата податку, збору (обов'язкового платежу). Цей вид звітності складається на основі даних фінансового обліку з наступним коригуванням відповідно до податкового законодавства. Всі види звітності є взаємозв'язаними між собою через використання спільної інформаційної бази, тобто на основі звітності одного виду може формуватися звітність іншого виду. Однак, наразі не існує чіткого регламентування структури звітності підприємства, як в законодавчій базі, так і серед напрацювань науковців. Звідси виникають різні тлумачення щодо сутності, призначення та класифікації окремих видів звітності.

При складанні звітності важливо дотримуватися принципів та правил її підготовки, передбачених чинними нормативно-правовими актами. Загальні вимоги до фінансової звітності викладені у ст. 11 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні». Фінансова звітність та консолідована фінансова звітність згідно Порядку подання фінансової звітності складаються за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності відповідно до законодавства.

За міжнародними стандартами фінансової звітності з 1 січня 2012 р. звітність

складається публічними акціонерними товариствами, банками, страховиками, а з 1 січня 2015 р. – кредитними спілками. Також, за 2015 рік компанії, які провадять діяльність з управління активами, складають фінансову звітність за міжнародними стандартами (МСФЗ). Фінансова звітність венчурних фондів складається також за МСФЗ, починаючи з 1 січня 2015 року. Проте інші суб'єкти господарювання згідно ст. 121 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» можуть добровільно перейти на застосування МСФЗ. Незалежно від того, чи застосовує підприємство МСФЗ в обов'язковому порядку або добровільно, воно має звітувати за формами, встановленими НП(С)БО 1 (крім банківських установ). Концептуальна основа складання та подання фінансових звітів, яка була схвалена Радою Комітету з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, визначає чотири основні якісні характеристики фінансових звітів: зрозумілість, доречність, достовірність та порівнянність. Аналіз вимог, які необхідно пред'являти до фінансової звітності, проводять чимало науковців. В економічній літературі перелік якісних характеристик звітності перевищує п'ятдесят. Однак виокремлення такої кількості якісних характеристик є невиправданим, оскільки більшість із них дублюються.

Отже, всі користувачі фінансових звітів повинні отримувати з цих звітів достовірну, повну інформацію про всі результати господарської діяльності в минулому, які здатні вплинути на прийняття управлінських рішень в майбутньому. Для цього потрібно так організувати ведення бухгалтерського обліку, щоб отримані від нього дані задовольняли всі вимоги, які висуваються до фінансових звітів.

Якщо зіставити вимоги до фінансових звітів, наведені в державних нормативних документах та міжнародних стандартах фінансової звітності, то можна зробити висновок, що в основному вони співпадають. В НП(С)БО 1 наведені форми фінансових звітів, які побудовані відповідно до вимог Концептуальної основи МСФЗ. Однак, через специфіку діяльності компаній з управління активами, до якісних характеристик фінансової звітності КУА додана відмінна харак-

теристика, яка містить вимогу обов'язковості оприлюднення інформації, яка представлена у фінансовій звітності та не є конфіденційною.

Таку вимогу щодо звітності КУА встановлено ст. 14 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Публічні акціонерні товариства, підприємства-емітенти іпотечних облігацій, іпотечних сертифікатів, облігацій підприємств і сертифікатів фондів операцій з нерухомістю, а також професійні учасники фондового ринку, банки, страховики та інші фінансові установи зобов'язані не пізніше ніж до 30 квітня року, що настає за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність разом з аудиторським висновком, шляхом розміщення на власній веб-сторінці з опублікуванням у періодичних виданнях.

Оприлюднення звітності КУА для потенційних інвесторів відіграє ключову роль через захист прав інвесторів у напрямку забезпечення їх рівного доступу до інформації шляхом отримання необхідних даних про діяльність потенційних об'єктів інвестування та взагалі про стан розвитку ринку цінних паперів у доступному та зручному режимі. Розкриття інформації здійснюється компанією з управління активами за рахунок коштів інституту спільного інвестування.

Прийняття правильного і своєчасного управлінського рішення є головною передумовою ефективності діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, особливо того, який займається управлінням активами інституційних інвесторів. Для цього керівники різних рівнів управління повинні отримувати чітку і необхідну інформацію, що надає звітність. У зв'язку з тим, що звітність різниться між собою за об'єктами дослідження, науковці її розділяють за видами. Однак, всі види звітності є взаємозв'язаними між собою через використання спільної інформаційної бази даних бухгалтерського обліку. На основі звітності одного виду може формуватись звітність іншого виду тощо.

Так, з огляду на різновиди інформаційних потреб користувачів звітності, звітність суб'єкта господарювання класифікується за різними ознаками. Залежно від того,

кому подається звітність, вона поділяється на внутрішню та зовнішню. До внутрішньої звітності, яка призначена для задоволення потреб внутрішніх користувачів в оперативної та точної інформації стосовно всіх важливих аспектів діяльності КУА відноситься управлінська звітність, форми якої розробляються індивідуально кожною компанією та стосуються не тільки діяльності самої КУА, а також венчурних фондів в управлінні. Запровадження ефективної системи управлінської звітності для представлення достовірної і оперативної інформації для внутрішніх користувачів дозволяє досягти таких ефектів, як:

- консолідація управлінської інформації і формування консолідованої управлінської звітності в єдиній системі;
- формування звітності в стислі терміни з високою точністю і з мінімальними трудовитратами;
- консолідація управлінських даних в єдиній інформаційній системі підвищує прозорість звітності для керівництва та інвесторів;
- економія витрачання ресурсів і вивільнення часу менеджменту, фахівців КУА для аналізу інформації та прийняття управлінських рішень;
- досягнення показників ефективності від різних видів діяльності КУА.

За даними міжнародної групи компаній, які спеціалізуються на розробці та впровадженні інформаційних систем управління підприємствами, до найрозповсюдженіших форм управлінської звітності відносяться:

- Консолідований звіт про прибутки і збитки;
- Консолідований баланс;
- Консолідований звіт про рух грошових коштів непрямим методом [16].

Також до внутрішньої звітності відносяться і внутрішні положення, що регламентують організацію роботи КУА, дії органів управління компанії та посадових осіб. До основних таких положень відносяться:

- Положення про організацію системи управління ризиками в КУА;
- Інвестиційні декларації фондів;

– Положення про визначення лімітів інвестування та систему контролю за їх дотриманням;

– Методики оцінки кредитних та ринкових ризиків активів фондів в управлінні компанії;

– Класифікатор активів за рівнем ліквідності;

– Положення про звітність КУА перед інвесторами фондів, включно із звітністю щодо ризиків;

– Внутрішні положення щодо порядку розрахунку винагороди КУА, яке може містити такі складові як: порядок розрахунку середньомісячної вартості чистих активів ІСІ; порядок розрахунку середньорічної вартості чистих активів ІСІ; порядок розрахунку середньорічної ставки винагороди КУА (у разі зміни ставки винагороди протягом року); порядок остаточного перерахунку винагороди КУА за рік; порядок розрахунку винагороди КУА у співвідношенні до приросту вартості чистих активів ІСІ (у разі наявності).

Така звітність становить комерційну таємницю КУА і не підлягає оприлюдненню. Зміст та графік подання такої звітності встановлюється внутрішніми розпорядчими документами КУА.

Зовнішня звітність призначена для зовнішніх користувачів, однак використовується також і внутрішніми користувачами в залежності від інформаційних потреб. Форми зовнішньої звітності, перелік і зміст її статей, терміни подання чітко регламентуються державою. До зовнішньої звітності відноситься: фінансова, податкова і статистична.

Згідно з параграфом 6 МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності»: «суб'єкт господарювання має скласти та подати звіт про фінансовий стан за МСФЗ на початок періоду на дату переходу на МСФЗ. Це відправна точка для підготовки фінансової звітності у відповідності до МСФЗ» [17]. Фінансова звітність КУА складається з наступних форм:

– форма № 1 Баланс (Звіт про фінансовий стан);

– форма № 2 Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід);

- форма № 3 Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом);
- форма № 4 Звіт про власний капітал;
- форма № 5 Примітки до річної фінансової звітності.

При складанні Приміток до фінансової звітності за МСФЗ особливу увагу треба звернути на розкриття інформації щодо: першого застосування МСФЗ (для першої фінансової звітності, складеної за МСФЗ); управління фінансовими ризиками, включаючи аналіз чутливості; визначення та розкриття справедливої вартості; знецінення активів; визнання та оцінки фінансових інвестицій; пов'язаних сторін, включаючи кінцевого бенефіціарного власника (контролера); подій після дати балансу.

Суб'єкти господарювання – платники податку на прибуток – разом з декларацією з податку на прибуток подають органам ДФСУ і фінансову звітність. Річна фінансова звітність подається також органам державної статистики [18].

Водночас до зовнішньої звітності відноситься і статистична звітність, яка містить необхідну інформацію щодо статистичного спостереження державними органами та складається у вигляді законодавчо встановлених форм звітних документів. Склад та обсяг статистичної звітності для кожного суб'єкта господарювання є різним, оскільки залежить від видів діяльності, розміру та відомчої підпорядкованості. Статистична звітність поділяється на державну і відомчу. Державна статистична звітність – це регулярна звітність у визначених формах, яка повинна інформаційно забезпечувати державні інтереси і нести в собі соціально-економічну інформацію, що є підґрунтям аналізу розвитку господарства України або окремих її регіонів для сфери управління на державному рівні. Державна статистична звітність складається з певною періодичністю (як правило, місячна, квартальна, піврічна, річна), або одноразово, коли статистичні спостереження проводяться лише на певну дату. До місячних форм відноситься Звіт з праці; до квартальних – Звіт про прямі іноземні інвестиції, Звіт з праці; до річних – Структурне обстеження підприємства, методологія складання якого базується на вимогах нормативних документів Європей-

ського Союзу стосовно структурної статистики підприємств, зокрема Регламенту Європейського парламенту та ради № 295/2008 від 11 березня 2008 року, регламентів Комісії № 250/2009 та № 251/2009 від 11 березня 2009 року, Звіт про випуск, розміщення та обіг цінних паперів, Звіт про травматизм на виробництві.

Компанії з управління активами складають не тільки державну статистичну звітність, а також відомчу, яку подають до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, метою діяльності якої є створення шляхом своїх регуляторних і наглядових функцій умов для належного та ефективного функціонування ринку цінних паперів, забезпечення грошовим капіталом потреб економіки. Відомча статистична звітність за терміном подання згідно Рішення НКЦПФР №1343, поділяється на:

- щоденну, яку подають до 18-ї години наступного робочого дня (Довідка про вартість чистих активів).

- місячну, яку подають не пізніше останнього числа місяця, наступного за звітним, але інформація за останній місяць кварталу подається у складі квартальної інформації (Довідка про відповідність розміру статутного та власного капіталу вимогам законодавства; Перелік інституційних інвесторів, якими управляє КУА; Довідка про вартість чистих активів; Інформація про пруденційні нормативи, що застосовуються до КУА; Інформація про ПФ та КІФ в управлінні).

- щоквартальну, яку подають не пізніше останнього числа місяця, що настає за звітним кварталом, а інформація за IV квартал подається у складі річної інформації (Довідка про відповідність розміру статутного та власного капіталу вимогам законодавства; Перелік інституційних інвесторів, якими управляє КУА; Довідка про вартість чистих активів; Інформація про пруденційні нормативи, що застосовуються до КУА; Інформація про ПФ та КІФ в управлінні).

- річну, яку подають до 1 березня року, наступного за звітним (Інформація про ПФ та КІФ в управлінні; Довідка про вартість чистих активів; Інформація про дотримання вимог щодо розміру винагороди КУА; Довідка про склад та розмір витрат,

що відшкодовуються за рахунок активів ІСІ).

До зовнішньої звітності КУА відноситься звітність з соціального страхування, яка складається на підставі даних бухгалтерського обліку і характеризує стан розрахунків з соціального страхування. Звітність за ф. 4-ФСС (Звіт страхувальника по коштах загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням) та за ф. 14-ФСС (Звіт про путівки на санаторно-курортне лікування та путівки до дитячих закладів оздоровлення) КУА подає до фонду соціального страхування за місцем взяття його на облік одним із способів: в електронній формі, на паперових носіях, поштою з повідомленням про вручення та з описом вкладення. Така звітність відноситься до квартальної звітності та подається не пізніше 20 числа наступного за звітним періодом місяця.

Звіт про суми нарахованої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення, допомоги, компенсації) застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування до ДФСУ за формою № Д4 є місячною формою звітності, яка подається до ДФСУ в один із таких способів:

- засобами електронного зв'язку в електронній формі;
- на паперових носіях.

Податкова звітність формується на основі даних бухгалтерського обліку і характеризує стан зобов'язань підприємств, пов'язаних з нарахуванням і сплатою податків та інших обов'язкових платежів і є зовнішньою звітністю суб'єкта господарювання. КУА та венчурні корпоративні інвестиційні фонди повинні подавати до ДФСУ Податкову декларацію з податку на прибуток. При цьому венчурні пайові інвестиційні фонди, які не є юридичними особами, декларацію не подають. КУА подають податкову декларацію з податку на прибуток разом з фінансовою звітністю у термін – 40 календарних днів після звітного кварталу. Підпунктом 5 п. 180.1 ст.180 Податкового кодексу визначено, що для цілей оподаткування ПДВ платником податку є особа –

управитель майна, яка веде окремий податковий облік з ПДВ щодо господарських операцій, пов'язаних з використанням майна, отриманого в управління за договорами управління майном. КУА подають Податкову декларацію з ПДВ за базовий звітний (податковий) період, що дорівнює календарному місяцю протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця. Венчурні ПФ, оскільки не є юридичними особами, а є активами, що належать інвесторам на праві спільної часткової власності, перебувають в управлінні компанії з управління активами та обліковуються останньою окремо від результатів її господарської діяльності, не можуть бути платниками ПДВ. Результати діяльності КУА щодо управління такими пайовими інвестиційними фондами відображаються в податковій декларації з ПДВ разом з іншою її діяльністю. Венчурні корпоративні інвестиційні фонди можуть бути платниками ПДВ, але в будь-якому випадку (навіть якщо КІФ зареєстрований платником ПДВ) КУА зобов'язана включати операції таких фондів до обсягу оподатковуваних операцій і бази оподаткування. Як роботодавець, КУА є відповідальним за утримання, перерахування до бюджету податків з доходів фізичних осіб та військового збору і подання звітності за цим податком та обов'язковим платежем. Такою звітністю є Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку (ф. № 1ДФ). Податковий розрахунок подається окремо за кожний квартал (податковий період) протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного кварталу. Податковий розрахунок подається єдиним документом на всіх, хто працює, з обов'язковим заповненням їх податкових номерів або серії та номера паспорта.

Висновки. Дослідивши особливості розвитку системи звітності в компаніях з управління активами венчурних фондів, обґрунтовано, що він є безперервно динамічним процесом, який постійно удосконалюється та знаходиться під впливом економічних, політичних, технологічних, організаційних умов та потреб користувачів. Проведений аналіз наукових досліджень вітчизня-

них та іноземних вчених щодо становлення звітності дозволив виявити етапи розвитку бухгалтерської звітності в Україні, які надають змогу визначити перспективний вектор подальшого розвитку бухгалтерської звітності, що буде спрямовано на відмову від національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та запровадження для складання фінансової звітності для всіх без виключення підприємств міжнародних стандартів бухгалтерської звітності.

З метою удосконалення розвитку звітності, запропонована класифікація звітності КУА, яка є оптимально адаптованою до потреб управління і задовольняє інформаційні запити різних груп її користувачів завдяки уніфікованому складу обліково-звітної інформації, а також відповідає специфіці, стратегії та основним цілям діяльності КУА:

- забезпечує реалізацію стратегії розвитку та ефективного функціонування КУА;
- забезпечує інтереси інвесторів (учасників) фондів, що знаходяться в управлінні КУА;
- забезпечує відповідність діяльності КУА вимогам чинного законодавства та внутрішнім нормативним документам.

Література

1. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: [монографія] / С. Ф. Голов. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 522 с.
2. Вахрушина М. А. Парадигма бухгалтерського учета и отчетности в условиях глобальной экономики: проблемы России и их решения / М. А. Вахрушина // Международный бухгалтерский учет. – 2014. – № 25 (319). – С. 38–46.
3. Корягін М. Парадигмальне бачення розвитку бухгалтерської звітності / М. Корягін // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – № 12. – С. 38–43.
4. Безверхий К. В. Парадигмальний розвиток звітності в Україні / К. В. Безверхий // Фінанси, облік і аудит. – 2015. – Вип. 2. – С. 172–190. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Foa_2015_2_14.
5. Легенчук С. Ф. Теорія і методологія бухгалтерського обліку в умовах постіндустріальної економіки: [монографія] / С. Ф. Легенчук. – Житомир : ЖДТУ, 2010. – 652 с.
6. Трофимова Л. Б. Методология формирования релевантной финансовой отчетности в условиях глобализации экономических процессов: дис. на соиск. науч. степен. докт. экон. наук.: 08.00.12. – М., 2015. – 368 с.
7. Яцишин Н. З. Складання, аналіз та аудит фінансової звітності підприємств: автореф. дис. на

здобуття наук. ступ. канд. экон. наук.: 08.00.09. – К., 2012. – 21 с.

8. Касич А. О. Проблеми впровадження МСФЗ в Україні та шляхи їх вирішення / А. О. Касич, Я. Ю. Яковенко // Облік і фінанси. – 2013. – № 1. – С. 22–27. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2013_1_5.

9. Корягін М. В. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності: [монографія] / М. В. Корягін, П. О. Куцик. – Львів : ЛКА, 2016. – 276 с.

10. Herz R. Key trends in financial compliance and reporting. Retrieved from <http://workiva.com/blog/key-trends-financial-compliance-and-reporting>

11. Легенчук С. Ф. Мировые тенденции развития бухгалтерского учета в условиях постиндустриальной экономики / С. Ф. Легенчук // Международный бухгалтерский учет. – 2011. – № 8. – С. 258.

12. Рожнова О. В. Актуальные проблемы финансовой отчетности / О. В. Рожнова // Международный бухгалтерский учет. – 2013. – № 15. – С. 2–8.

13. Adams S. Integrated Reporting: An Opportunity for Australia's Not-for-Profit Sector / S. Adams // Australian Accounting Review. – 2011. – Vol.21. – Issue 3. – P. 292–301.

14. Discussion Paper «Towards Integrated Reporting – Communicating Value in the 21st Century». Retrieved from <http://www.theiirc.org/the-integrated-reporting-discussion-paper/>.

15. Лессидренска Т. Интегрированный отчет-платформа для управления компанией. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.inesnet.ru/magazine/mag_archive/free/2012_05/ES2012-05-Teodorina_Lessidrenska.pdf.

16. Офіційний сайт ГК «Інталев». – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.intalev.ua/>.

17. Міжнародні стандарти фінансової звітності // Сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=408095&cat_id=408093&ctime=1423500775962.

18. Порядок подання фінансової звітності. Затверджено постановою КМУ № 419 від 28.02.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF/>.

References

1. Holov, S.F. (2007). Bukhhalterskyi oblik v Ukraini: analiz stanu ta perspektyvy rozvytku. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury.
2. Vakhrushyna, M.A. (2014). Paradigma bukhgalterskogo ucheta i otchetnosti v usloviyakh globalnoy ekonomiki: problemy Rossii i ikh resheniya. Mezhdunarodnyy bukhgalterskiy uchet, 25(319), 38-46.
3. Koriahin, M. (2014). Paradyhmalne bachennia rozvytku bukhgalterskoi zvitnosti. Bukhhalterskyi oblik i audyt, (12), 38-43.

4. Bezverkhyi, K.V. (2015). Paradyhmalnyi rozvytok zvitnosti v Ukraini. *Finansy, oblik i audyt*, (2), 72-190.
5. Lehenchuk, S.F. (2010). *Teoriia i metodolohiia bukhgalterskoho obliku v umovakh posindustrialnoi ekonomiky*. Zhytomyr: ZhDTU.
6. Trofimova, L.B. (2015). *Metodologiya formirovaniya relevantnoy finansovoy otchetnosti v usloviyakh globalizatsii ekonomicheskikh protsessov. Doctor's thesis*. Moskva.
7. Yatsyshyn, N.Z. (2012). *Skladannia, analiz ta audyt finansovoi zvitnosti pidpriemstv. Extended abstract of Candidate's thesis*. Kyiv.
8. Kasych, A.O., & Yakovenko, Ya.Yu. (2013). *Problemy vprovadzhennia MSFZ v Ukraini ta shliakhy yikh vyrishennia. Oblik i finansy*, (1), 22–27.
9. Koriahin, M. V., & Kutsyk, P. O. (2016). *Problemy ta perspektyvy rozvytku bukhgalterskoi zvitnosti*. Lviv: LKA.
10. Herz, R. Key trends in financial compliance and reporting. Retrieved from <https://workiva.com/blog/key-trends-financial-compliance-and-reporting>.
11. Legenchuk, S.F. (2011). *Mirovyie tendentsii razvitiya bukhgalterskogo ucheta v usloviyakh postindustrialnoy ekonomiki. Mezhdunarodnyy bukhgalterskiy uchet*, (8), 258.
12. Rozhnova, O.V. (2013). Aktualnyie problemy finansovoy otchetnosti. *Mezhdunarodnyy bukhgalterskiy uchet*, (15), 2-8.
13. Adams, S. (2011). *Integrated Reporting: An Opportunity for Australia's Not-for-Profit Sector // Australian Accounting Review*, (21), Issue 3, P. 292-301.
14. Discussion Paper «Towards Integrated Reporting – Communicating Value in the 21st Century». Retrieved from <http://www.theirc.org/the-integrated-reporting-discussion-paper/>
15. Lessidrenska, T. (2012). *Integrirovanny otchet-platforma dlya upravleniya kompaniyei*. Retrieved from http://www.inesnet.ru/magazine/mag_archive/free/2012_05/ES2012-05-Teodorina_Lessidrenska.pdf.
16. » Ofitsiynyy sayt HK «Intalev». Retrieved from <http://www.intalev.ua/>.
17. *Mizhnarodni standarty finansovoi zvitnosti. Sait Ministerstva finansiv Ukrainy*. Retrieved from http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=408095&cat_id=408093&ctime=1423500775962
18. *Poriadok podannia finansovoi zvitnosti. Zatverdzheno postanovoioi KMU № 419 vid 28.02.2000 r.* Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF/>

РАЗВИТИЕ ОТЧЕТНОСТИ КАК ЭЛЕМЕНТ УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КОМПАНИЙ ПО УПРАВЛЕНИЮ АКТИВАМИ

*М. С. Пашкевич, д. э. н., профессор, НТУ «Днепровская политехника»,
А. В. Усащенко д. э. н., профессор, НТУ «Днепровская политехника»*

В статье рассматриваются тенденции и направления развития отчетности, источники принятия управленческих решений институциональных инвесторов, в частности, компаний по управлению активами, деятельность которых связана с высоким риском. Определено, что в силу специфики бухгалтерского учета как науки, тенденции развития отчетности являются динамичным явлением. Обособлены две доминирующие тенденции развития отчетности, а именно те, которые имеют локальный характер (находятся под влиянием национальных ограничений) и те, которые имеют глобальный характер (отражают международные направления развития учета и отчетности в мире). Показано, что эти тенденции противоречат друг другу, что усложняет партнерскую деятельность национальных и зарубежных компаний по управлению активами из-за непонятной и не идентичной отчетности.

Выделена основная тенденция развития отчетности как элемента учетно-аналитического обеспечения деятельности компаний по управлению активами, которая позволяет сформулировать алгоритм усовершенствования практики составления различных видов отчетности для преодоления противоречий между национальной и международной отчетностью. Основная тенденция развития отчетности заключается в необходимости завоевания доверия пользователей отчетности путем предоставления качественной и достоверной информации, что позволит прогнозировать будущее в сфере рискованного инвестирования. Показано, что данная тенденция является приоритетной для Украины, поскольку связана с решением имеющихся экономических проблем, а именно: с улучшением инвестиционного климата и повышением конкурентоспособности инновационных предприятий.

Определен перспективный вектор дальнейшего развития бухгалтерской отчетности, который направлен на отказ от национальных положений (стандартов) бухгалтерского учета и внедрение для составления финансовой отчетности для всех без исключения предприятий международных стандартов отчетности. С целью усовершенствования развития отчетности

предложена классификация отчетности компаний по управлению активами (КУА), которая является оптимально адаптированной к потребностям управления и удовлетворяет информационные запросы различных групп пользователей благодаря унифицированному составу учетно-отчетной информации, а также отвечает специфике, стратегии и основным целям деятельности КУА по эффективному функционированию и обеспечению интересов инвесторов фондов, находящихся в управлении КУА.

Ключевые слова: отчетность, достоверная информация, инвесторы, компания по управлению активами, вектор развития отчетности, классификация отчетности, международные стандарты отчетности, пользователи отчетности, национальные положения (стандарты) бухгалтерского учета, учетно-отчетная информация.

DEVELOPMENT OF REPORTING AS AN ELEMENT OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT IN ASSET MANAGEMENT COMPANIES

M. S. Pashkevych, D.E., Professor, Dnipro University of Technology,

O. V. Usatenko, D.E., Professor, Dnipro University of Technology

The article examines the trends of reporting, the sources of management decisions made by institutional investors, in particular, asset management companies, which activities are at high risk. It is determined that, due to the specifics of accounting as a science, trends in reporting are a dynamic phenomenon. There are two dominant trends in reporting, namely, those that are local (influenced by national constraints) and those that are global (reflect international trends in accounting and reporting in the world). These trends have been shown in contradiction to one another, complicating the partnership of national and foreign asset management companies due to unclear and not identical reporting.

The main tendency on the part of reporting as an element of accounting and analytical support in asset management companies is distinguished, which allows an algorithm of improved preparation of different types of reporting to overcome existing contradictions between national and international reporting. The main trend in the development of reporting is the need to win the trust of users of reporting through the provision of information of high quality and reliability, which allows prediction of the future in the field of risky investment. It is shown that this trend is a priority for Ukraine because it is related to solving the existing economic problems, namely: improving the investment climate and increasing the competitiveness of innovative enterprises.

A promising vector for further development of financial statements has been identified, aimed at the rejection of national accounting standards (standards) and the introduction of financial statements for all, without exception, companies of international reporting standards. In order to improve reporting, its new classification adapted for asset management companies (AMC) is proposed, which is optimally tailored to the management needs, and meets the information requirements of different user groups thanks to the unified composition of accounting information. It also meets the specifics, strategies and main goals of AMCs on the effective functioning and protection of interests of investors of funds managed by an AMC.

Keywords: reporting, reliable information, investors, asset management company, vector of reporting development, classification of reports, international reporting standards, reports users, national accounting standards.

Надійшла до редакції 10.06.19 р.